

УДК 616:155.392:636.2(477.42)

Романишина Т.О., аспірант,©
ЖНАУ, м. Житомир

ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ЕПІЗООТИЧНОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ЛЕЙКОЗІ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ У ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовані результати моніторингових досліджень та проведення оздоровчих заходів від лейкозу великої рогатої худоби з 1985 до 2007. Серологічний метод контролю дав можливість вивчити епізоотичну ситуацію і знизити рівень інфікованості. Представлені дані вказують на доцільність активізації оздоровчих заходів з метою призупинення стадії розвитку епізоотичного процесу.

Ключові слова: лейкоз великої рогатої худоби, захворюваність, епізоотичний процес, епізоотологічний моніторинг.

У другій половині 80-х років в Україні склалася напружена епізоотична ситуація, більшість господарств були неблагополучні за лейкозом великої рогатої худоби, а інфікованість в деяких господарствах досягала 50-80%. В окремих господарствах, областях захворювання набуло настільки широких розмірів, що створило загрозу для розвитку окремих галузей тваринництва [1, 3].

Успішне проведення профілактичних і протиепізоотичних заходів значною мірою залежить від знань і розуміння епізоотичного процесу. На відміну від класичного типу епізоотичного процесу, розвиток епізоотичного процесу при лейкозі великої рогатої худоби має свої особливості [2]. В розвитку епізоотії лейкозної інфекції має місце постійне наростання напруженості епізоотичного процесу та відсутні дві стадії розвитку: згасання та постепізоотична, а передепізоотична характеризується мінімальною інфікованістю [5].

Система епізоотологічного моніторингу дозволяє розширити погляди на епізоотологічний процес при лейкозі великої рогатої худоби, і крім того розкриває багато питань методології, організації протиепізоотологічних заходів, прийнятих рішень тощо. Таким чином, проведення епізоотологічного моніторингу служить основою для вдосконалення профілактичних та оздоровчих заходів з тією чи іншою хворобою, дає можливість формувати прогноз. Система профілактичних та протиепізоотичних заходів повинна постійно коректуватися даними епізоотичного дослідження, щоб мати можливість оцінювати ефективність проведених заходів і прогнозувати оздоровчу роботу. Отримана в результаті епізоотологічного моніторингу інформація являє собою систематизовані дані про епізоотичну ситуацію, прогноз та можливі наслідки (економічні, соціальні, екологічні) [4].

В останні роки з'являються публікації щодо виявлення нових закономірностей розвитку епізоотичного процесу при конкретних інфекціях [2]. Так, Petitti D. (1988) вказує на недостатність наукової творчості в епізоотології і, зокрема, розумінні біологічної природи епізоотичного процесу.

Метою нашої роботи було вивчити закономірності розвитку епізоотичного процесу при лейкозі великої рогатої худоби у Житомирській області за 1985-2007 роки.

Матеріал. При виконанні роботи були використані дані офіційної звітності управління державної ветеринарної медицини та обласної державної лабораторії ветеринарної медицини Житомирської області.

Результати дослідження. Нами були проаналізовані результати моніторингових досліджень та проведення оздоровчих заходів від лейкозу великої рогатої худоби з 1985 по 2007 роки. Динаміка наявності поголів'я у Житомирській області протягом 1985-2007 років представлена на рис. 1.

Протилейкозні заходи за вказаний період у Житомирській області проводили з урахуванням інструкцій із боротьби з лейкозом.

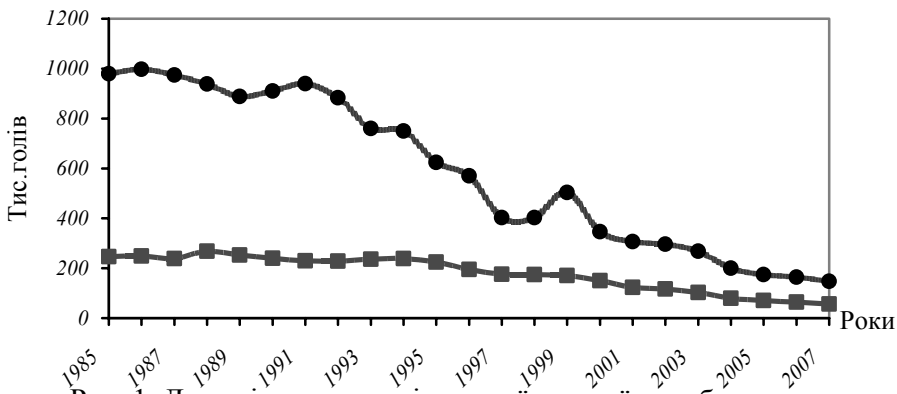
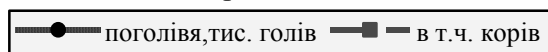

Рис. 1. Динаміка наявності великої рогатої худоби в господарствах Житомирської області

Примітка:

З 1985 по 2007 рік чисельність великої рогатої худоби суттєво змінилась. Якщо у 1985 році нараховувалось більше 1109 тис. голів великої рогатої худоби, у тому числі до 233,2 тис. корів, то у 2007 році – 147,6 і 56,7 тис. відповідно. Так, за останні двадцять три роки спостерігається тенденція до лінійного зменшення поголів'я великої рогатої худоби у Житомирській області.

Протилейкозні заходи за вказаний період у Житомирській області фахівці ветеринарної медицини проводили з урахуванням інструкцій із боротьби з лейкозом. Було розроблено план заходів щодо оздоровлення від лейкозу великої рогатої худоби на підставі: інструкції з профілактики та оздоровлення великої рогатої худоби від лейкозу від 28.09.1992р. № 15-15/220.

Повноту прояву процесу і величину економічних і соціальних збитків найбільш повно характеризують абсолютні дані. Але для наукової розробки (порівняння різних аспектів епізоотичного процесу, аналізу і пізнання його суті) ці дані повинні бути такими, щоб їх можна було порівняти [3]. Тому ми визначали захворюваність за кожний рік щодо всього поголів'я на території Житомирської області і виражали це в кількості випадків на 100 голів наявного поголів'я великої рогатої худоби. Такий умовний показник свідчить не про справжню кількість випадків лейкозу великої рогатої худоби, а про те, скільки таких випадків було б, якби кількість великої рогатої худоби не змінювалась.

Результати виділення РІД-позитивної великої рогатої худоби представлені на рис. 2., на якому помітно, що епізоотичний процес характеризується динамічністю і стаціонарністю. При цьому можна виявити передепізоотичну стадію, стадію розвитку епізоотії та стадію максимального зростання. Діаграми абсолютних та стандартизованих показників захворюваності дещо відрізняються між собою. Спільною для них є передепізоотична стадія, - виявляється незначна кількість тварин із прихованим перебігом онкорнавірусної інфекції. У Житомирській області вище дана стадія тривала до 1989 року.

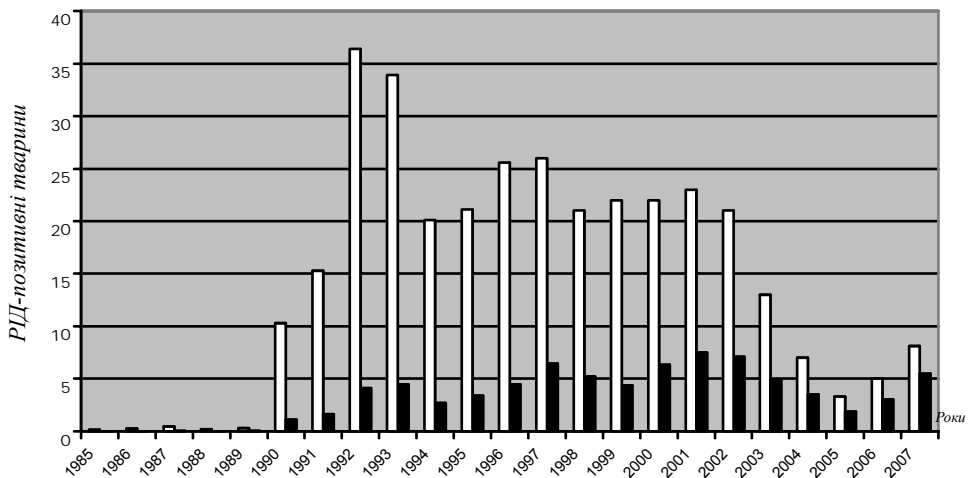

Рис.2. Виділення РІД-позитивних тварин у Житомирській області

Примітка:

□ абсолютний показник, тис. голів ■ стандартизований показник, на 100 голів

Якщо характеризувати діаграму абсолютних показників виявлення серопозитивних тварин, то стадія розвитку епізоотії (збільшення кількості вірусоносіїв) тривала впродовж 1990-1991 років. Під час стадії максимального зростання реєструвалась висока кількість вірусоносіїв, найбільше у 1992 році – 36400 РІД-позитивних тварин. Впродовж 1992-2002 років у господарствах Житомирської області виявляли 23-36 тисяч вірусоносіїв. У 2003 році стадія

максимального розвитку змінилася стадією згасання епізоотичного процесу, яка у 2006 році перетворилась знову у стадію розвитку епізоотії.

Викликає цікавість діаграма відносних показників, які дають змогу порівнювати частоту виникнення лейкозу в різні роки, не враховуючи зміни кількісного стану поголів'я у районах. На даній діаграмі чітко прослідковуються 3 піки зростання захворюваності великої рогатої худоби: 1992-1993 (4-4,5%); 1997-1998 (5-6%); 2001-2002 (7-7,5%). На теперішній час епізоотичний процес у Житомирській області перебуває на стадії розвитку епізоотії, захворюваність лейкозом становила 5,5 вірусносіїв на кожні 100 голів наявного в Житомирській області поголів'я.

Збільшення інфікованості зумовлено залишенням продуктивних РІД-позитивних тварин в стаді та недостатнім дослідженням на лейкоз молодняка. Тобто джерела збудника інфекції залишаються в стадах і підтримують їх неблагополуччя. Оздоровчі заходи виконуються в недостатній мірі, так як кількість тварин РІД-позитивних зменшується, але стандартизований показник захворюваності не зменшується, що свідчить про стаціонарність неблагополуччя господарств. Чітко виражена ензоотичність господарств щодо лейкозу.

Висновки:

1. Представлені дані вказують на доцільність активізації оздоровчих заходів з метою призупинення стадії розвитку епізоотичного процесу.
2. Зниження напруження епізоотичної ситуації щодо лейкозу великої рогатої худоби в Житомирській області свідчить про велику роботу проведену службою ветеринарної медицини з оздоровлення господарств.
3. Основними факторами, які затримують у часі оздоровлення господарств Житомирської області від лейкозу, є недостатня кількість досліджень в РІД, залишення в стаді і експлуатація інфікованих корів.

Список літератури

1. Бусол В.А., Цымбал В.И., Колюшко В.С. Организация научно-научнообоснованных противолейкозных мероприятий в неблагополучных хозяйствах Украины. // Общая эпизоотология: иммунологические, экологические и методологические проблемы: Материалы международной конференции. - Харьков, 1995. – С. 161–62.
2. Закономірності епізоотичного процесу при лейкозі великої рогатої худоби. В.О. Бусол, В.П. Постой, Д.І. Бондаренко, О.І. Козаченко // Ефективне тваринництво. 2006. - №3 (11) – С. 42–44.
3. Основи епізоотологічного аналізу. Методика вивчення епізоотичної обстановки в районі, області, державі. / Б.М. Ярчук, П.І. Вербицький, В.П. Литвин та ін. // Загальна епізоотологія – Біла Церква – 2002. – С.260–294
4. Система моніторинга лейкоза крупного рогатого скота в Російській Федерації. М.И. Гулюкин, Г.А. Симонян, Л.А. Иванова и др. – Москва. – 2007. – 52с.

5. Ярчук Б. М., Тирсін Р. В., Довгаль О. В. Сучасні аспекти діагностики та заходів боротьби з лейкозом великої рогатої худоби. // Ветеринарна медицина України. – 2006. - №9 – С. 21–23.

6. Pstitti D. B. the implications of alternative views about causal intzerence for the work of the practicing epidemiologist / Causal inference. Epidemiological Resources. Ins. – 1988. – P.149–151.

Summary

In the article analysed results of monitoring researches and leadthrough of health measures are from the leucosis of cattle from 1985 to 2007. The serological method of control enabled to learn an epizootic situation and reduce the level of infectious. Information is presented specify on expedience of activation of health measures with the purpose of halt of the stage of development of epizootic process.

Стаття надійшла до редакції 3.09.2008